

EL ELECIONS 27-S

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

01
I demà
La independència
dels Estats Units

La visió que es tenia del concepte teòric canvia a partir del 1776, quan les tretze colònies americanes van votar dissoldre els seus vincles amb l'Imperi Britànic. XAVIER BERTRAL

Independència, història de l'aparició d'un concepte

Fins al segle XVIII el mot no era d'ús comú en la teoria política

JOAN ESCULIES
BARCELONA

En els últims anys a Catalunya la paraula *independència* ha pres un protagonisme que no havia tingut mai. Als mitjans de comunicació, al carrer, a casa, en els tuits, l'hem sentit o utilitzat alguna vegada. Quan el mot apareix en la conversa, tothom assumeix que sap de què parla, però són pocs els que s'han aturat a reflexionar sobre l'aparició del terme com a concepte polític.

D'acord amb les entrades dels diccionaris, algú o alguna cosa (una persona, una institució, un territori) és independent quan no depèn d'un altre, hagi existit un vincle previ de dependència o no. Durant la major part de la història, el concepte es reservava per parlar de temes de caràcter filosòfic, teològic o literari, però rara vegada polític. En un món ple d'estaments, corporacions i grups, molt poques persones haurien considerat que no depenien d'unes altres. El mateix escriptor i filòsof francès Denis Diderot, director de la redacció de la primera enciclopèdia universal, *Encyclopédie*, fins i tot afirmava encara a meitat del segle XVIII que l'absoluta independència era inconcebible. En tot cas, es podia considerar que els homes primitius o els de les tribus

d'indígenes que s'anaven coneixent vivien en una situació d'independència els uns dels altres.

Eren, però, plantejaments teòrics sobre mons ideals i idealitzats, procedents de la imatge del paradís. Un mandatari a l'Edat Mitjana o fins i tot un monarca absolut dels de l'Edat Moderna podien tenir en molt alta consideració la seva capacitat de fer i desfer a plaer en els seus dominis, però consideraven que l'única cosa de veres independent era la divinitat. Es donava per descomptat que els territoris eren

interdependents els uns dels altres, com n'eren les persones.

Aquesta visió de les coses va canviar per complet a partir de l'any 1776, quan les tretze colònies americanes van votar dissoldre els seus vincles amb l'Imperi Britànic. Els seus representants, proclamant que a partir d'aquell moment s'unien per ocupar un lloc "entre les nacions de la terra", van fer que el concepte d'independència entrés de ple en la teoria política i en les relacions internacionals.

El gest americà

És clar que els comtats, les marques, els principats i els regnes del continent europeu no havien sigut sempre allà i no havien aparegut del no res, però el gest americà va fer evident als ulls de tothom que era possible crear nous estats on no existien abans. Ben aviat va quallar la idea que no només les persones (d'entrada, les d'una posició preponderant) podien arribar a un grau més o menys alt de no dependència, sinó que aquesta qualitat podia aplicar-se també als territoris. El principal autor del document que s'anomenaria la *Declaració d'independència* dels Estats Units, Thomas Jefferson, va referir-s'hi poc abans de morir com "un instrument prenyat de nosaltres i del destí del món". No es podia imaginar la raó que tenia, ni el que suposaria. —

QUÈ SIGNIFICA SER UN ESTAT INDEPENDENT?

La independència d'un territori es basa, principalment, en el canvi d'un centre de poder polític del qual ja no es vol dependre per un altre. No es vol canviar l'organització interna d'un estat, tenir un grau d'autonomia diferent o passar a dependre d'una altra entitat, sinó escollir un nou centre de poder polític que els habitants del territori en qüestió considerin com a propi.

El radar mediàtic

Vostè respongui que nosaltres ja el trinxem

Per pensar-hi

ANTONIO GALLEGO

PORTAVEU ADJUNT DEL PP A 'UN TIEMPO NUEVO' (CUATRO)

"Artur Mas lidera una immensa cortina de fum per ocultar la bancarrota i la pestilent corrupció que hem vist tots aquests dies"

Estratègia comunicativa

Aquest estiu els de *La Sexta noche* van assegurar que havien convidat Artur Mas però que ell declinava anar-hi. Des de Twitter, el cap de premsa del president va negar que l'haguessin convidat. Dues setmanes més tard Artur Mas concedia una entrevista al debat espectacle de la competència directa, *Un tiempo nuevo*, de Cuatro. D'això se'n diu estratègia comunicativa. Dissabte a la nit vam veure l'entrevista de Sílvia Intxaurren a Palau. Des d'aquí costa assimilar l'òptica espanyola de les preguntes, però és que l'audiència no és la mateixa. Preguntes tòpiques i elementals sobre l'apocalipsi independentista. Però Intxaurren ho va fer bé. A diferència de l'estil d'Ana Pastor, estava més interessada en l'entrevista que en ella, preguntava segons la lògica no independentista i repreguntava amb discreta picardia. Ho feia amb educació i amb un somriure. I, sobretot, deixava respondre.

El rene contra Catalunya

El més diferent era el format. Abans de l'entrevista (gravada un dia abans) van fer una tertúlia per execrar de la independència. Això sí, hi van incloure Gabriel Rufián (ANC i Súmate), que va fer un noble paper com a contrapès. Tranquil, precís i punyent. L'emissió de l'entrevista de Mas la van fragmentar en tres parts, de manera que entre bloc i bloc ho amenitzaven amb una tertúlia per blasfemar durament sobre tot el que deia Mas i vituperant la independència. Aquí Pilar Rahola actuava d'abanderada defensora de la pàtria, més bregada que els seus contrincants en l'art de la interrupció. El resultat, l'habitual: a les teles espanyoles l'espectacle el dona el rene contra Catalunya i no la pluralitat dels tertulians. La ironia és que d'això en diguin *Un tiempo nuevo*.

MÒNICA PLANAS

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

Estats Units

02

*I demà
La independència
espanyola*

John Adams va passar de ser un defensor de l'Imperi Britànic a ser un convers acèrrim, i va acabar com a segon president dels Estats Units. GETTY

Els americans que no volien separar-se de l'Imperi Britànic

Per als pares dels Estats Units la independència era l'última opció

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

“Quan en el curs dels esdeveniments humans es fa necessari per a un poble dissoldre els vincles polítics que l'han lligat a un altre i prendre, entre les Potències de la terra, el lloc separat i igual al qual les Lleis de la Naturalesa i el Déu d'aquesta naturalesa li donen dret, el just respecte a l'opinió de la humanitat exigeix que declari les causes que l'impulsen a la separació”. Així comença el que es va anomenar la Declaració d'Independència dels Estats Units d'Amèrica, que es va acordar a Filadèlfia el 4 de juliol del 1776, encara que aquest terme no figuren en el document. A continuació, el text detalla una llarga llista de greuges per part de l'Imperi Britànic per justificar la independència de les tretze colònies americanes del Parlament de Westminster. Entre els seus màxims impulsors hi havia els qui més tard es considerarien els pares fundadors dels Estats Units: Thomas Jefferson, John Adams i Benjamin Franklin.

Si el rei Jordi III i els seus parlamentaris haguessin estat més flexibles i hàbils, és ben probable que les colònies no se'ls haguessin revoltat. I és que, malgrat les seves posicions

finals, bona part dels seus líders van viure un procés dolorós d'allunyament del que defensava Londres. Tan sols un any abans, Jefferson, l'home clau en la redacció de la Declaració, es definia com un home que “estimava la unió” amb la Gran Bretanya. Passa que no volia mantenir-la en les condicions que la cambra britànica proposava. En el centre de la disputa hi havia uns impostos massa elevats i la manca de representació de les tretze colònies a Westminster.

Els desacords entre la metròpoli i els representants de les seves colò-

nies va derivar en guerra el 1775. Els rebels van rebre el suport de França, que va reconèixer els Estats Units d'Amèrica el 1778, i d'Holanda, que ho va fer el 1782. Espanya, que va ajudar els revolucionaris americans des de bon començament, es va unir de manera formal a la contesa contra la Gran Bretanya el 1779.

Reconeixement i cooperació

Després d'un any de conflicte, els representants de les colònies americanes van votar la seva independència, però no va ser fins al 1783 que els britànics la van reconèixer pel Tractat de París. Com tornaria a passar en ocasions futures, Londres, malgrat perdre'n el domini directe, va assegurar-se una cooperació econòmica privilegiada amb les seves excolònies.

Va ser aleshores que Espanya també va reconèixer els Estats Units com a nació sobirana i independent. Les conseqüències de la guerra i del suport econòmic de França van contribuir a l'esclat de la Revolució Francesa, el 1789. Va ser l'altíssim preu que va pagar el monarca Lluís XVI. L'Imperi Espanyol, a mitjà termini, va obtenir guanys importants, com la recuperació de Menorca, en mans britàniques des de la Guerra de Successió (1701-1715). Aviat, però, Madrid va veure que amb aquell reconeixement s'havia obert la capsula de Pandora. —

LA MIRADA DE JOHN ADAMS

L'emissió de la minisèrie de ficció *John Adams* a Televisió de Catalunya a les acaballes dels estius de l'any passat i d'aquest any ha despertat l'interès de l'independentisme en la creació dels Estats Units. Que l'advocat bostonià passés de ser un defensor de l'Imperi Britànic a ser un independentista acèrrim i que acabés com a segon president del nou estat ha servit per establir nombrosos paral·lelismes.

en breu

MANOLO GARCÍA

La Junta Electoral tomba una denúncia del PP contra la Via Lliure

La Junta Electoral de Barcelona ha tombat una demanda del PP que demanava retirar tota la publicitat de la Via Lliure dels Transports Metropolitans de Barcelona. Segons ha pogut saber l'ARA, només un dels cinc membres d'aquest ens creu que la mobilització que impulsa Ara és l'hora sigui un acte electoral i va votar a favor de la prohibició. La resolució al·lega que l'anunci no té la “intencionalitat de captar vots a favor de cap candidatura” i que és “perfectament legítim”.

SOCIETAT CIVIL CATALANA

Societat Civil Catalana demana que Iceta activi l'àrea metropolitana

L'entitat espanyolista Societat Civil Catalana es va reunir ahir amb el candidat del PSC, Miquel Iceta, per demanar-li que mobilitzi al màxim l'electorat unionista de l'àrea metropolitana de Barcelona, on creu que “es juga” la victòria del sobiranisme. El president de Societat Civil Catalana, Josep Ramon Bosch, va assegurar a la sortida de la reunió amb el candidat socialista que “és molt transcendental que tota la població catalana prengui consciència de la importància de la votació”.

ACN

Unió vol sotmetre a consulta la seva proposta d'encaix constitucional

El candidat d'Unió, Ramon Espadaler, va avançar ahir que dedicarà la campanya a detallar la seva proposta de reforma constitucional, que consistiria a introduir una disposició addicional que reconegués la realitat nacional diferenciada de Catalunya, un encaix que no exigiria “obrir el meló constitucional” i que hauria de validar la ciutadania en una consulta. Espadaler va demanar a Junts pel Sí que accepti aquesta fórmula i va afirmar que com a mínim Mas sí que l'assumiria.

ELECCIONS 27-S

PERE TORDERA

El sindicat de maquinistes suspèn la vaga de Renfe durant la Via Lliure

El sindicat de maquinistes Semaf -el majoritari a Renfe- ha pactat amb la Generalitat els serveis mínims per a la Diada. Manté la vaga convocada a tot l'Estat per a l'11 de setembre, però a la pràctica la suspèn durant la Via Lliure de la Meridiana. Segons va explicar a l'ARA el portaveu de Semaf, Santiago Pino, durant les hores de més afluència de públic circularan tots els trens "per una qüestió de seguretat a les andanes". Així, entre les 14.00 i les 21.00 h circularan els trens amb normalitat amb la freqüència d'un dia festiu, i l'afectació es notarà abans i després d'aquestes hores, en què només hi haurà el 30% dels trens que tocarien.

C's reclama que es compti la Via Lliure dins del bloc electoral de JxSí

Més feina per a la Junta Electoral. Ahir la candidata de Ciutadans, Inés Arrimadas, va demanar que el temps que els mitjans públics dediquin a cobrir la Via Lliure de la Meridiana l'Onze de Setembre compti com a bloc electoral de JxSí. Arrimadas va assegurar que l'acte és "un instrument" al servei de la candidatura unitària, per la qual cosa entén que la seva retransmissió -que altres anys ha durat entre quatre i cinc hores- s'hauria de comptar com a temps del bloc electoral. Aquesta mesura forçaria els mitjans públics a fer una cobertura molt limitada de la resta de la campanya sobiranista. Al seu torn, el PSC es va sumar ahir a l'acció del PP i va presentar un recurs contra la retransmissió de la Via Lliure per TV3. Els socialistes van demanar que es consideri un acte de campanya i, com va apuntar C's, van insistir que la cobertura s'adapti al criteri de proporcionalitat i s'inclouï en els blocs.

CÈLIA ATSET

Catòlics catalans demanen respecte pel procés als homòlegs espanyols

Una trentena de catòlics i membres d'entitats catòliques catalanes han firmat una carta en què demanen als seus homòlegs espanyols "respecte i comprensió" pel procés sobiranista. A més de defensar que Catalunya és una nació, els firmants constaten "un cert sentiment de fracàs en la convivència hispànica" i lamenten que, des de la Transició, Catalunya "ha intentat consolidar el seu caràcter nacional dins del marc espanyol", mentre que l'Estat "ha procurat diluir-lo". El text, firmat també pels expresidents del Parlament Núria de Gispert i Joan Rigol (a la fotografia), denuncia les actuals "mesures recentralitzadores evidents".

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

Espanya

03

I demà
El declivi de
l'Imperi Espanyol

Els pinzells de Francisco de Goya, amb la sèrie *Els desastres de la guerra* i els quadres sobre l'alçament del 2 de maig del 1808, van contribuir a forjar la idea d'independència i de contraposició amb França. ARA

Els espanyols van lluitar per desfer-se del domini francès

La guerra contra Napoleó, a la base del nacionalisme espanyol

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

També Espanya va guanyar la seva independència una vegada. Va ser en el context més ampli de les Guerres Napoleòniques (1803-1815), que van enfrontar, entre moltes altres potències, els imperis britànic i portuguès contra el Primer Imperi Francès. Manuel Godoy, privat del rei d'Espanya, Carles IV, home encarregat dels afers d'estat, va pactar amb Napoleó Bonaparte la invasió conjunta de Portugal en el Tractat de Fontainebleau (1807). Per executar-la, les tropes franceses podrien creuar el territori espanyol.

Aviat, però, es va evidenciar que Napoleó aprofitava, ignorant aquest Tractat, la presència de les seves tropes a la península Ibèrica per ocupar ciutats i controlar les comunicacions. El rei va tómer el pitjor i va canviar Madrid per Aranjuez, disposat a marxar cap a Amèrica si la situació empitjorava. El rumor sobre aquesta possibilitat, juntament amb el descontentament de la noblesa espanyola amb ell, les ganes de regnar de l'hereu, els recels envers Godoy i l'enúig de la població pel pas dels soldats, amb episodis de violència, exigències de manutenció i pillatges, va desembocar en la revolta popular.

Tot plegat va acabar amb l'abdicació de Carles IV en el seu fill Ferran VII, que va regnar només dos mesos abans que Napoleó aconseguís el tron espanyol, el juny del 1808, per al seu germà, Josep. Així, el centre de poder polític canviava i se situava a París, en comptes de Madrid, que n'era un satèl·lit.

Els militars i part de la població van combinar la lluita entre exèrcits regulars amb la guerra de guerrilles contra les tropes napoleòniques i els seus partidaris, *afrancesats*. A la fi del 1813, Ferran VII va recuperar el tron i els napoleònics van ser ex-

pulsats. A Catalunya això no es va aconseguir fins al 1815. L'anomenada Guerra de la Independència Espanyola va ser clau per posar les bases del nacionalisme espanyol.

Contraposició amb França

El liberalisme va aprofitar la situació per bastir un relat de la defensa de la nació espanyola contra el dominador forà i els col·laboradors de Bonaparte. El pinzell de Francisco de Goya amb la famosa sèrie *Els desastres de la guerra* i quadres sobre l'alçament del 2 de maig del 1808 a Madrid van contribuir a la forja de la idea d'independència i de la contraposició entre el nosaltres -la seva idea de nació espanyola- i els altres -França-, un esquema essencial en la configuració de qualsevol nacionalisme.

En aquest context, el 1812 a Cadis les Corts Generals van promulgar la primera Constitució a Espanya, que va ser derogada dos anys després. El text establia que la sobirania residia en la nació en comptes del rei, i incorporava la ciutadania espanyola per a tots els nascuts en territoris d'arreu de l'imperi. Els habitants de Llatinoamèrica, sobretot les seves elits, no estaven interessats a ser o continuar sent espanyols: del nord del continent els arribava la flaire que podien deslligar-se de la metròpoli i aconseguir el seu propi centre de poder. ■

UN BICENTENARI DESIGUAL

La historiografia catalana denomina Guerra del Francès a la Guerra de la Independència Espanyola. El 2008 el govern de Rodríguez Zapatero no va reeixir a convertir el bicentenari en una celebració unitària de reafirmació patriòtica: les comunitats van anar a la seva. Al Madrid governat pel PP es va commemorar molt i a la Catalunya del segon tripartit menys i amb òptiques diferents.

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
El declivi de l'imperi espanyol

04
I demà
Cuba. Últim episodi
de l'imperi espanyol

El desig d'independència dels futurs estats llatinoamericans

L'imperi espanyol va desmembrar-se en menys d'un quart de segle

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

L'exemple de la independència de les tretze colònies nord-americanes va córrer com la pólvora –en el sentit més estricte de l'expressió– per la resta del continent. Els primers a seguir-lo i reeixir van ser els revolucionaris haitians, que el 1804 van proclamar la República d'Haití respecte de França i van abolir l'esclavatge, el motor essencial de la seva lluita.

I és que, després de la Revolució Francesa, els postulats de la Il·lustració, com els drets individuals oposats a l'absolutisme i el contracte social de Rousseau, units al principi de la sobirania nacional, van arrelar amb força a Amèrica.

Els criolls volien dir-hi la seva

El fet que alguns dels qui serien màxims dirigents dels nous estats llatinoamericans haguessin viatjat als Estats Units i a Europa va contribuir a fer que les idees relacionades amb l'alliberament dels territoris arribessin i quallessin al Nou Món. D'altra banda, els criolls, els americans descendents d'europèus –normalment espanyols–, volien participar de les decisions polítiques i

econòmiques, cosa que el sistema imperant impedia.

La mateixa situació de debilitat i endeutament d'Espanya, immersa en la seva Guerra de la Independència en el marc de les Guerres Napoleòniques, va facilitar que les colònies americanes (que prenen la forma de virregnat o de capitania general) organitzessin les primeres juntes de govern, que consideraven autònomes de qualsevol govern d'Espanya, malgrat que reconeixien Ferran VII. Ho justificaven basant-se en l'obligada abdicació d'aquest en Josep I Bonaparte.

Torrent de secessions

Tanmateix, la situació no es va allargar gaire, sinó tot el contrari. A partir de 1810, la Capitania General de Veneçuela, el Virregnat de Nova Granada, el del Riu de la Plata, el de Nova Espanya, el de la Governació de Montevideo i la Capitania General de Xile van emprendre el camí de la proclamació de les seves independències, per esdevenir el que serien en el seu territori Veneçuela, Colòmbia, l'Argentina, l'Uruguai, el Paraguai, Mèxic i Xile.

En aquesta línia, deu anys després, el procés ja no tenia aturador i, del Virregnat del Perú, la Capitania General de Guatemala i la província Charcas del Virregnat del Riu de la Plata en naixerien els futurs

Simón Bolívar va ser un militar decisiu en les independències de les actuals Colòmbia, Equador, Panamà, Perú, Veneçuela i Bolívia, país que deu el nom al seu alliberador. ARA

Caiguda
Durant el seu regnat, Ferran VII va perdre quasi cada any un nou territori

estats sobirans de l'Equador, Guatemala, el Salvador, Hondures, Nicaragua, Costa Rica i Panamà.

Malgrat tot, la reacció de Ferran VII i el seu govern va ser la de negar-los la legitimitat per fer aquest pas. Això va originar guerres arreu, que s'han considerat civils perquè les tropes que defensaven l'imperi espanyol eren d'origen americà, com els mateixos rebels.

El del monarca va ser un regnat nefast: com fitxes de dòmino que queien, gairebé cada any perdia un territori. Quan va morir, el 1833, només restaven sota domini espanyol Cuba, Puerto Rico i les Filipines. Abans d'acabar el segle XIX també deixarien d'estar-hi. **■**

BOLÍVAR I EL CATALANISME

Una figura clau de les independències americanes va ser el militar i polític Simón Bolívar, el Llibertador. En el si del catalanisme, amatent en la mirada retrospectiva a la fi de l'imperi espanyol, es va comparar Francesc Macià amb ell. També el diputat Niceto Alcalá-Zamora va etzibar a Francesc Cambó que havia d'escollir entre voler ser Bolívar o Bismarck, entre trencar Espanya o comandar-la.

LOGITRAVEL.com

Paquets
Creuers
Circuits
Ferris
Gangues
Vols
Hotels

Retroba sensacions

HOTELS A LA RIOJA

Logronyo

Carlton Rioja **** NA	26€
Murrieta *** NA	23€
Ciudad De Logroño *** NA	23€
Los Bracos **** NA	27€

Calahorra

Parador De Calahorra **** NA	37€
Zenit Calahorra *** AD	24€

San Millán De La Cogolla

ETH Rioja *** NA	15€
La Posada De San Millán ** NA	20€

Haro

Monasterio De San Millan **** AD	41€
----------------------------------	-----

Preu per persona en ocupació doble, càmbi per a diferents dies de 2015. Inclou estada en hotel, taxes, ingressos i assegurança. Vot d'arribada i tornada des de Bilbao. Despeses de gestió 9€, IVA, taxes d'ajuntament i AD. Ajuntament i despeses. Consulta les condicions d'aportació prèviament a la resta del web. Preu subjecte a canvi i confirmació RCL 1/2017. Agència de viatges online BIL 471.

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
La fi de l'Imperi Espanyol

05
I demà
La separació amical
de Noruega i Suècia

Cuba, una secessió dolorosa i d'insondables conseqüències

La concessió espanyola d'una àmplia autonomia va arribar massa tard

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

En la primera meitat del segle XIX els impulsors de les independències llatinoamericanes estaven, en general, més interessats a constituir un estat que no pas a filosofar al voltant de si eren una nació o una altra. A diferència d'aquestes, la revolta cubana, més tardana, va tenir més clar que el seu projecte es basava en l'afermament d'un nacionalisme cubà.

A mitjans de segle creixia el descontentament a l'illa antillana, entre altres motius, pels elevats impostos, el control comercial, la impossibilitat dels cubans d'ocupar càrrecs públics o crear partits polítics i l'esclavatge. Les anomenades lleis especials promeses en la Constitució espanyola de 1837 no es van arribar a promulgar i un capità general amb poder quasi absolut continuava manant. Això va propiciar que entre 1868 i 1878 tingués lloc la Guerra dels Deu Anys, entre partidaris de la independència i l'exèrcit espanyol. La victòria va ser espanyola, però la contesa va servir per refermar la identitat cubana.

Poc després, la Guerra Chiquita va durar un any i va acabar amb la

derrota també dels rebels. Arran d'aquest segon conflicte, durant la dècada de 1880 a 1890 es va debatre a Madrid la constitució d'una diputació única per a les províncies cubanes, que eren les zones capitalistes més avançades de l'Imperi. El 1893 es va presentar la llei d'autonomia per a les illes antillanes, però una nova depressió econòmica va fer aflorar altra vegada el descontentament. El 1895 va començar la definitiva Guerra de la Independència Cubana.

La intervenció nord-americana

Després de dos anys de conflicte i davant la creixent pressió nord-americana, el govern espanyol va concedir una Constitució colonial que atorgava plena autonomia a Cuba i també a Puerto Rico i que incloïa el sufragi universal. Però, quan el primer govern autònom va començar a funcionar, a l'inici de 1898, l'interès de les elits criolles per desfer-se de les limitacions comercials i tenir accés al mercat nord-americà era ja evident.

L'enfonsament del cuirassat *Maine* a la badia de l'Havana el febrer d'aquell any va servir d'excusa a Washington per entrar en la guerra ajudant els rebels, i per atacar també les possessions espanyoles a Puerto Rico i les Filipines. L'agost de 1898 la guerra va acabar amb la derrota de

La guerra entre partidaris de la independència i l'exèrcit espanyol va acabar amb triomf dels conqueridors, però la disputa va servir per refermar la identitat cubana. VIQUIPÈDIA

Efecte
Perdre Cuba
va afavorir
l'auge del
militarisme i la
por als debats
territorials

l'exèrcit espanyol i amb aquests territoris en mans americanes. Els Estats Units van tutelar la recuperació de l'illa antillana fins que van retirar-se, i es van quedar amb la porció de Guantánamo. El 1902 va néixer la República de Cuba.

"*Más se perdió en Cuba...*", es diu per consolar-se quan un projecte va malament. I és que, quan el 1898 l'Imperi Espanyol va deixar de ser un imperi (un regne de regnes), Madrid, la metròpoli, i els seus intel·lectuals ho van viure com un drama, mai no acabat de pair. La por a qualsevol tipus de debat territorial en va ser una conseqüència i l'auge del militarisme lligat a l'espanyolisme una altra. —

VINCLE AMB EL CATALANISME

L'aparició del nacionalisme català com a moviment polític està estretament lligada a la pèrdua de Cuba: bona part de la burgesia es va crispar en veure com s'escapava un gran mercat. L'illa també va irradiar republicanisme, simpatia envers els Estats Units, i va inspirar anys després els primers separatistes catalans, que van copiar el disseny de la bandera cubana per fer la seva estelada.

Paquets
Creuers
Circuits
Ferris
Gangues
Vols
Hotels

Retroba sensacions

LA RIOJA *Apetee*

HOTELS A LA RIOJA

Logronyo

Carlton Rioja **** NA	26€
Murrieta *** NA	23€
Ciudad De Logroño *** NA	23€
Los Bracos **** NA	27€

Calahorra

Parador De Calahorra **** NA	37€
Zenit Calahorra *** AD	24€

San Millán De La Cogolla

ETH Rioja *** NA	15€
La Posada De San Millán ** NA	20€

Haro

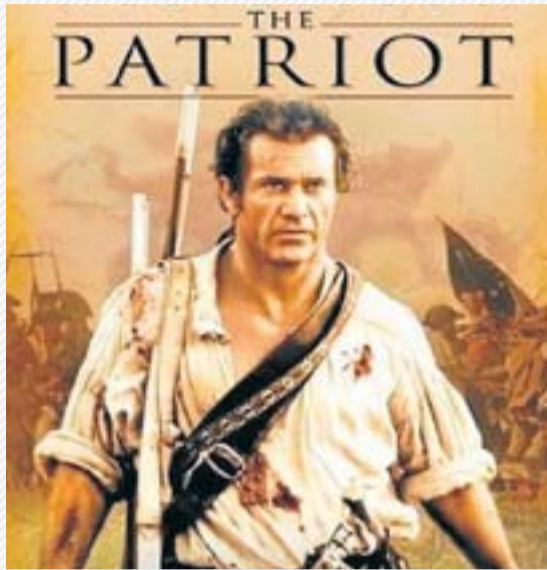
Monasterio De San Millan **** AD	41€
----------------------------------	-----

Preu per persona en ocupació doble, inclou per a setembre del 2015. Inclou estada en hotel, taxes, impostos i assegurança. Vot d'arribada i tornada des de Bilbao. Despeses de gestió 9€, IVA, taxes d'ajuntament i AD. Ajuntament i despeses. Consulta les condicions d'apartament promoció a la nostra web. Preu subjecte a nivell confirmat. PCL, 1/2017. Agència de viatges online BIL, 471.

ELECCIONS 27-S

El radar mediàtic

L'humorista que va programar 'El patriota'

Per pensar-hi

MARTA NEBOT
PERIODISTA D'UN TIEMPO NUEVO'

"Nosaltres els vam demanar [a Romeva i Albiol] que fossin concisos i que no parlessin més de 30 o 40 segons. Podien saltar espurnes... i en van saltar!"

Més munició contra TV3

Després que els partits unionistes rebutgessin l'oferta de l'espai d'entrevistes per compensar la retransmissió de la Diada, tal com dictava la Junta Electoral, TV3 va emetre ahir la pel·lícula *El patriota*, la història d'un heroi que lluita a la Guerra de la Independència dels Estats Units. És evident que hi ha algú a la CCMA amb molt sentit de l'humor i, sobretot, amb moltes ganes de posar més sal a la ferida. Tot i que la programació de la pel·lícula ja estava prevista abans del conflicte, és allò de veure qui pixa més lluny. És delicat donar munició a aquells que volen posar TV3 a l'ull de l'huracà, especialment amb tanta hipersensibilitat i crispació de certes esferes polítiques contra la tele pública. Ja es veu a venir que fins i tot s'acabaran queixant que al *Cuines* hi facin la recepta de la crema catalana. La Junta Electoral podria demanar, diumenge que ve, que TV3 compensi també l'emissió d'*El patriota* amb una altra pel·lícula. Proposo, per exemple, *La escopeta nacional*.

Mira qui balla

El salt a l'escenari de Miquel Iceta ballant s'ha repetit, fins i tot en bucle, en programes informatius, d'humor i d'entreteniment. En vista de l'èxit mediàtic, Iceta ja ha tornat a reproduir l'escena i l'*spin doctor* de torn ja ha obligat Pedro Sánchez a moure l'esquelet també. El que calgui per acaparar minuts de pantalla.

Reduccionisme informatiu

El debat entre Romeva i Albiol a *Un tiempo nuevo* de Cuatro el van limitar a dos blocs de cinc minuts moderats per una periodista, Marta Nebot, que no en tenia ni idea de la situació a Catalunya més enllà dels tòpics que bramen tertulians de pensament únic a Espanya. El resultat: un espectacle inútil que reforça la sensació de crispació i enfrontament que volen vendre les televisions espanyoles. El procés independentista ha quedat reduït a un xou dialèctic buit i sord. —

MÒNICA PLANAS

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

Noruega i Suècia

06

I demà
Autodeterminació,
una paraula màgica

L'interior del Parlament noruec l'agost del 2011, en la cerimònia de record que es va fer un mes després de l'atac terrorista protagonitzat per Anders Behring Breivik, que va matar 77 persones. EFE

Una separació entre regnes escandinaus pactada i excepcional

Noruega desitjava un cos consular propi sense la tutela de Suècia

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

El 1814, arran de les Guerres Napoleòniques, Dinamarca va cedir al rei de Suècia el Regne de Noruega (excepte Groenlàndia, Islàndia i les illes Fèroe). Les elits noruegues van aprofitar-ho per redactar una Constitució i declarar la independència. El gest, però, no va trobar complicitats entre les potències internacionals. Després d'una guerra breu, el govern suec va acceptar la Constitució del regne noruec i va esvair així les pors d'aquest, que temia acabar com una simple província. La tardor del mateix any, els dos regnes van quedar units per una unió personal, sota la figura del rei suec, Carles XIII. Cadascun comptava amb les seves institucions, forces armades, moneda, Església, partits polítics i Parlament propi, excepte el monarca i el ministeri d'Exteriors, que sempre eren suecs. Els inicis de la unió no van ser fàcils i els intents per fer-la més estreta van fracassar: acordar símbols i festes nacionals era un malson.

Fins a mitjans del segle XIX, aquests conflictes no es van resoldre. Llavors va començar un període de certa estabilitat que va durar 25 anys. Era el moment de màxima

popularitat de la idea d'escandinavisme, que propugnava, des de Dinamarca i Suècia, la unió dels pobles nòrdics a partir de les arrels lingüístiques i culturals comunes. Volia copiar el moviment unificador alemany i el Risorgimento italià.

Un segle després

A mesura que va avançar el segle, l'increment de la marina mercant noruega va augmentar la capacitat comercial del regne. Noruega va voler aleshores dotar-se d'un servei consular propi. També el 1895 es va acabar el tractat comercial que bas-

tia un únic mercat per als dos regnes. Però les demandes noruegues d'aranzels per protegir els seus productes no van ser acceptades, ni tampoc el cos consular propi.

Després de prop d'un segle de vida interna gairebé separada, la nova situació econòmica va fer que els conservadors se sumessin als liberals noruecs en la demanda d'independència. I també que en la política sueca apareguessin veus favorables al fet que Noruega decidís el seu estatus. Així, el Parlament noruec va convocar un plebiscit l'agost de 1905 en què els vots contraris a la dissolució van ser testimonials. A l'octubre, es va instaurar una nova monarquia constitucional a Oslo.

A diferència del 1814, les potències internacionals van veure bé una Noruega del tot independent. Els britànics, per exemple, volien separar-la de la influència sueca, més propera a Alemanya. També aleshores el balanç de forces militars era més equilibrat entre els dos regnes i la causa independentista, amb el creixement del nacionalisme noruec, era més estesa i popular. Si bé no va estar exempta de tensió, la dissolució pacífica i acordada de Noruega i Suècia l'any 1905 va ser una excepció en el marc dels processos independentistes encetats pels de les tretze colònies americanes. Encara ho seria més quan comencés la Primera Guerra Mundial. —

LA CONFEDERACIÓ NÒRDICA

A l'inici del segle XX, entre els autonomistes catalans més radicals -els quals donarien pas als primers estadis del separatisme- la unió personal a través del rei entre Suècia i Noruega va interessar molt. L'assimilaven a la unió de les Corones castellana i aragonesa dels Reis Catòlics. Per als protoseparatistes, la monarquia no era un problema si Catalunya era estat en una hipotètica confederació ibèrica.

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

Teoria política

07

I demà Els estats sorgits de l'Imperi Austrohongarès

Wilson va posar sobre la taula el concepte d'autodeterminació i va plantejar els famosos *Catorze punts* per reconstruir Europa després de la Primera Guerra Mundial i evitar futures guerres. ARA

‘Autodeterminació’, la paraula que havia d’obrir totes les portes

El president nord-americà Wilson la va posar de moda l’any 1918

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Es fa difícil trobar una paraula que generi en la teoria de les relacions internacionals tanta controvèrsia com *autodeterminació*. Una cosa és el concepte filosòfic de la pròpia capacitat d’una persona a controlar el seu destí, i una altra l’aplicació d’aquest concepte als habitants d’un territori, un poble o una nació. I és que cadascun dels termes anteriors permet diferents interpretacions, i posar-se d’acord sobre ells no és senzill.

De nou, la introducció del terme en la teoria política, com el d’independència, va néixer en les colònies nord-americanes i la Revolució Francesa el va fer acabar de quallar. És a dir, amb la separació de l’Imperi Britànic, els Estats Units s’autodeterminaven, però també ho feien els francesos quan canviaven la monarquia per la república. Eren, en resum, amos del seu destí.

Origen: els ‘Catorze punts’

No va ser, però, fins a la fi de la Primera Guerra Mundial que el concepte va prendre la rellevància que encara conserva. Va ser el president nord-americà Woodrow Wilson qui el va posar sobre la taula sense callibrar-ne la repercussió. El 8 de ge-

ner del 1918 va anar al Congrés per plantejar un seguit de propostes, els famosos *Catorze punts*, per reconstruir Europa un cop acabada la contesa i evitar futures guerres.

En el cinquè punt parlava “del dret a l’autodeterminació dels pobles”, referit a les reclamacions colonials. Un mes després va insistir que “les aspiracions nacionals han de ser respectades” i que “l’autodeterminació no és només una frase, sinó un principi imperatiu”. No cal dir que tots els qui es consideraven part d’una nació o d’un poble colo-

nitzat van abraçar la idea i van convertir Wilson en el seu sant patró. La qüestió, esclar, era definir qui era nació o poble colonitzat.

A partir d’aquest moment, i amb més força que la Societat de Nacions i les Nacions Unides el van incorporar en les seves resolucions i al dret internacional, va semblar que només calia invocar el dret a l’autodeterminació per tenir-lo d’immediat. ¿Però qui atorgava o denegava aquest dret? ¿L’estat on es trobava una nació o poble? ¿Tenia legitimitat per fer-ho o era un dret que des del mateix moment que una comunitat de persones es considerava nació ja tenia? Preguntes per a un debat sense fi.

Esclar que Wilson no va ser l’únic a parlar d’autodeterminació. A l’altra banda de l’espectre polític, Lenin també ho va fer. Però una cosa era invocar-lo abans de la Revolució Russa per guanyar les simpaties de les nacions oprimides per l’imperi del tsar, i l’altra fer-ho després de la tardor de 1917. Aleshores l’autodeterminació de les nacions podia suposar el desmembrament de la Unió Soviètica. Fos mirant a Wilson o a Lenin, a la fi de la Primera Guerra Mundial totes les nacions subestamentals es volien autodeterminar, decidir sobre el seu futur per decidir el seu grau d’autonomia. I un bon grapat ho van aconseguir. —

CATALANS:
WILSON O LENIN?

El catalanisme, sempre atent als esdeveniments internacionals, va abraçar Wilson i el seu concepte d’autodeterminació, fins al punt que Barcelona el va declarar ciutadà honorari. Quan, acabada la Gran Guerra, els Estats Units van obviar les reclamacions dels separatistes catalans, aquests -Macià entre ells- van mirar als hereus de Lenin per autodeterminar-se. Això tampoc va funcionar.

El radar mediàtic

La independència, una reivindicació de base econòmica

Per pensar-hi

INTERNATIONAL BUSINESS TIMES
SIMON HEFFER

“Mariano Rajoy hi té molt més a perdre que Catalunya, i això sense comptar la seva credibilitat a escala internacional”

L’ofec de les finances catalanes

“La lluita de Catalunya per la independència té l’origen en l’ofec de les regions pròsperes a la Unió Europea”. Aquest és el títol de l’article d’opinió que el periodista i comentarista polític Simon Heffer publicava ahir al digital britànic International Business Times. L’autor del text, que es fa ressò de la situació en què es troba el procés sobiranista, destaca que, si bé Catalunya “és una de les economies més desenvolupades d’Espanya”, els catalans consideren que “estan subvencionant la falta d’iniciativa i de reformes estructurals” a l’Estat. “Els separatistes denuncien que per cada quatre euros que aporten a l’economia espanyola en recuperen tres”, diu Heffer, que identifica el dèficit fiscal com una de les causes principals de l’independentisme. Tot i que deixa molt clar que Espanya és econòmicament dependent de Catalunya, l’analista també assegura que el govern espanyol no té prou arguments per aturar el procés.

La resposta del govern espanyol

L’autor apunta que una Catalunya independent hauria de sortir de l’euro, i que podria estar sotmesa a l’hostilitat i el boicot comercial per part de l’estat espanyol, però afirma que les amenaces de Madrid en aquest sentit “encoratgen més que no pas dissuadeixen” els catalans en el seu desig d’independència. Amb tot, per a Heffer, “Mariano Rajoy hi té molt més a perdre que Catalunya, i això sense comptar la seva credibilitat a escala internacional”. Davant d’una declaració unilateral d’independència, el text descarta que el govern espanyol pugui enviar l’exèrcit a Catalunya, i considera que l’estratègia de Rajoy podria ser vetar l’entrada del nou estat a la Unió Europea. Però fins i tot així, diu, rebria l’oposició d’estats membres com les antigues repúbliques soviètiques: “Si Rajoy optés per aquest camí, podria perdre molts amics a la Unió Europea”.

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
Estats sorgits de l'Imperi Austrohongarès

08
 I demà
 Els darrers dies de
 l'Imperi del Tsar

JOAN ESCULIES
 HISTORIADOR

Un mosaic d'ètnies i nacions ingovernable enmig d'Europa

Txecoslovàquia i Iugoslàvia van esdevenir independents l'octubre de l'any 1918

En començar el segle XX, l'imperi era encara la forma d'estat més estesa a Europa. Després de la Primera Guerra Mundial (1914-1918), però, el dret a l'autodeterminació i els tractats de pau, que van modelar les fronteres al gust de les potències vencedores (els Estats Units, l'Imperi Britànic, França i Itàlia), van encetar un camí homogeneïtzador. A mesura que va avançar el segle, la forma que es va imposar va ser la de l'estat nació.

L'Imperi Austrohongarès –o monarquia dual austrohongaresa–, la unió de l'Imperi d'Àustria amb el Regne d'Hongria, amb arxiducats, regnes, ducats i comtats dins de cadascun, es va crear el 1867. Més endavant s'hi va afegir el condomini de Bòsnia i Hercegovina. Després de l'Imperi Rus, l'Austrohongarès era el segon estat més gran d'Europa i el tercer més poblat, amb uns 50 milions de persones de set confessions religioses, quinze nacionalitats diferents i un mínim d'onze llengües.

El desballestament de l'Imperi

Tot i això, mantenia Parlaments separats, l'exèrcit no era unificat sinó coordinat, el sistema fiscal no era conjunt, l'obligació de conèixer determinades llengües variava segons el territori i l'accés al sufragi no era

homogeni. Aquest fet, unit a l'auge del nacionalisme intern i a l'afany de moviments nacionalistes externs per incorporar territoris que consideraven part de la seva nació, va desballestar l'Imperi. Els aliats no pensaven esquarterar Austrohongria, però els eslaus i els txecs hi van veure una oportunitat per fer valer les seves aspiracions enmig de la Gran Guerra i van donar suport a la causa aliada. El sil·logisme era senzill: "Jo t'ajudo a vèncer l'Imperi i tu m'ho tornes amb més autonomia o la independència".

Així, els txecs, amb importants grups de pressió d'emigrants als Estats Units, van aconseguir que el president Wilson donés suport a la creació de la República de Txecoslovàquia, proclamada l'octubre del 1918. Hongria va optar per la secessió a finals del mateix mes. Les regions amb majoria nacional polonesa van unir-se a la resta de territoris de la seva nació, sota control alemany i rus, per crear Polònia, el 7 de novembre.

Detonants
 Les polítiques desiguals i els nacionalismes van portar a la fi de l'Imperi Austrohongarès

Els pobles del sud eslaus amb el suport de Rússia, com ara croats, eslovens i bosnians, van unir-se a Sèrbia i Montenegro per crear l'1 de desembre del 1918 el Regne dels Serbis, Croats i Eslovens, que passaria a dir-se Iugoslàvia l'any 1929. A més, el vell Imperi va cedir territoris als regnes de Romania i d'Itàlia i a la República Popular d'Ucraïna Occidental (que acabaria trossejada en Ucraïna, Polònia, Eslovàquia i Romania). També Àustria es va proclamar República.

En el marc de la Conferència de Pau de París, en la primera meitat de l'any 1919, i per mitjà de tractats posteriors, les anteriors independències van quedar segellades i Austrohongria va desaparèixer. Mirant enrere, més d'un podia riure per sota el nas pensant en el lema de la monarquia dual: "Indivisible i inseparable".

Antonin Nemeč, dirigent del partit socialdemòcrata, pronuncia un discurs a Praga en una trobada per celebrar la independència de Txecoslovàquia l'any 1918. EFE

EL PARADIGMA LLIGAIRE

La monarquia dual austrohongaresa va ser l'exemple en què s'inspiraven Enric Prat de la Riba i la Lliga Regionalista a principis del segle XX per resoldre l'encaix de Catalunya a Espanya: dos Parlaments sota un mateix rei. La proposta no va prosperar i, quan els txecs van aconseguir el seu propi estat, el separatisme català va creure que potser aquesta era la millor via. I sense rei.

EMERGÈNCIA

INFANTS REFUGIATS

Cost 6 euros (donació integrada per SAVE THE CHILDREN). Servei de SMS solidari operat per Altiva T.C. www.altiva.com. Associació Espanyola de Fundacions Save the Children, www.save-the-children.org. N.º de C.I.F. 102.00.28.98. Apte. compta 34033 - 28080 Madrid. C/Ídolos 60, 28014, Madrid. Informació legal i privacitat de dades: www.save-the-children.es

DÓNA ARA

Santander ES13 0049 0001 5224 1001 9194
CaixaBank ES89 2100 1727 1202 0003 2834
BBVA ES83 0182 5502 5800 1002 0207
Bankia ES81 2038 1004 7168 0000 9930

Concepte: Ajuda Refugiats

Envia **SAVE** al **38014**
 Donaràs 6€ a l'emergència

savethechildren.es/ayudarefugiados

ELECCIONS 27-S

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

Rússia

09

I demà
El llegat de
l'exemple irlandès

La infructuosa lluita per escapar del nou Imperi bolxevic

La participació en la Gran Guerra va ajudar a la caiguda del tsar i l'aparició de nous però breus estats

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

L'Imperi Rus va constituir-se de manera formal quan l'any 1721 el tsar Pere el Gran va proclamar-se emperador dels seus ja extensos dominis. En començar la Primera Guerra Mundial, en l'immens estat escampat per tres continents –europeu, asiàtic i nord-americà– hi vivien més de 170 milions de persones d'un centenar llarg d'ètnies.

La participació de l'Imperi de Nicolau II en el bàndol aliat de la Gran Guerra va contribuir a debilitar el seu règim i va accelerar les pulsions revolucionàries. El febrer de 1917 va caure el tsar i l'octubre els bolxevics van imposar-se sobre les forces reformistes. A partir d'aquí –del triomf de la Revolució Russa–, va començar un període d'inestabilitat en el qual Lenin i els seus van maldar per dominar tot l'Imperi Rus mentre els contraris a la consolidació d'un poder socialista s'hi oposaven. Va ser l'anomenada Guerra Civil Russa (que va durar entre el 1917 i el 1923).

Autonomia i independències

El període incert que va obrir la fi del tsarisme el van voler aprofitar molts moviments nacionalistes insatisfets amb la seva situació política a l'Imperi Rus. Ja des de finals del segle XIX, seguint els aires

Trotsky passa revista a l'Exèrcit Roig, l'encarregat d'evitar processos secessionistes. EFE

procedents d'Occident, Sant Petersburg havia endegat una gran campanya per russificar els seus dominis i aconseguir estendre el nacionalisme rus. L'empresa, però, va fracassar.

Emparant-se en les paraules del mateix Lenin –però també de Stalin– a favor de l'autodeterminació, molts territoris de la perifèria imperial van aprofitar aquesta situació per declarar més autonomia respecte al nou centre de poder, Moscou. Així, per exemple, el novembre de 1917 va aparèixer la República Popular d'Ucraïna. Els bolxevics, però, s'hi van mostrar contraris i va començar una guerra que

Coartada
Els territoris van basar-se en el dret a l'autodeterminació que va teoritzar Lenin

va fer que Ucraïna es declarés independent de Rússia el gener de 1918.

A Estònia, l'Assemblea Provisional va autoerigir-se en autoritat sobre el territori el novembre de 1917 i va proclamar la seva independència el febrer de 1918. També a Letònia, Lituània, Polònia, Finlàndia, Bielorússia, Crimea, l'Azerbaidjan, Armènia, Geòrgia, la República Caucàsica i un bon grapat d'altres territoris del vell Imperi Rus hi va haver proclames independentistes seguides per guerres civils entre els seus partidaris (que podien formar part d'una o diverses faccions) i aquells que volien mantenir el lligam i la tutela del nou règim leninista.

L'INTERÈS PER FINLÀNDIA

L'oposició del Gran Ducat de Finlàndia a la russificació, a la fi del segle XIX, va ser observada pel catalanisme. La defensa del finès davant del rus, com del català amb el castellà, centrava el paral·lelisme. El 1920, una obra de teatre patriòtic basada en el nacionalisme finès, *El drap sagrat* de Josep Burgas, encoratjava la lluita del separatisme català contra el governador civil de Barcelona.

Els triomf de l'Exèrcit Roig en la Guerra Civil Russa va consolidar el poder bolxevic i va impedir la consolidació dels nous estats. Finlàndia i Polònia van aconseguir mantenir les respectives proclames d'independència de 1917 i 1918, però la resta van formar una República Socialista Soviètica o van quedar engolides per alguna, per passar a partir de 1922 a formar part de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS). La Unió Soviètica aviat va esdevenir un estat centralitzat dominat per l'aparell del Partit Comunista. Sobre el paper, les Repúbliques eren sobiranes... si es podien imposar a l'Exèrcit Roig, esclar. —

II EDICIÓ

JORNADA SOLIDÀRIA

10h - 17h SKYDIVE
EMPURIABRAVA 19 SETEMBRE

FUNDACIÓ
MONA
Centre de Recuperació de Primats

TROBARÀS TOTA LA INFORMACIÓ A fundaciomona.org

ANIMAT A SALTAR EN TÀNDEM
I DONARÀS PART DEL COST DEL SALT A LA FUNDACIÓ MONA PER A RESCATAR LA CHEETA I

Activitats per a totes les edats i obertes a tothom, música amb el grup de rock PELUT, Santi Corella presentarà el seu llibre "Frontera Límite" i moltes, moltes sorpreses més...

Col·labora:

SKYDIVE Le Terra del Cel Terra Events Organització d'Esdeveniments www.terradelsal.com AVENTURA EMPORDA www.esforja.cat

ELECCIONS 27-S

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
*Separar-se del Regne Unit*10
I demà
Els alliberaments
colonialsIrlanda, l'illa que va voler
escollir el seu propi destí

El retard en la concessió de l'autonomia i el rebuig a participar en la Gran Guerra van fomentar la secessió

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

El nacionalisme irlandès maldava des de mitjan segle XIX per aconseguir l'autonomia en el si del Regne Unit de la Gran Bretanya i d'Irlanda, constituït l'any 1801. Malgrat que es va estar a punt d'obtenir un Estatut per a l'illa en diverses ocasions, es va arribar a les portes de la Primera Guerra Mundial sense que Londres trobés el moment adequat per implementar-lo.

En el rerefons hi havia la qüestió que a la pràctica esdevindria irresoluble en sis comtats -de trenta-dos- amb majoria protestant al nord d'Irlanda. Aquesta zona, amb Belfast com a centre de poder, era la més industrialitzada de l'illa, que en en conjunt era majoritàriament catòlica i més rural. Els irlandesos d'aquests comtats eren contraris a l'autonomia perquè consideraven que Dublín imposaria aranzels per a tota l'illa per reforçar l'economia agrària, cosa que els perjudicaria. És a dir, hi havia una divergència religiosa però, com és habitual en les pugnes entre nacionalismes, el substrat de la discussió era econòmic.

De l'alçament al Parlament propi

La primavera de 1916, un grup d'independentistes va proclamar la República d'Irlanda. L'episodi, l'Alça-

L'Alçament de Pasqua del 1916 va ser reprimit amb duresa per les tropes britàniques. EFE

ment de Pasqua, va ser reprimit amb duresa per les tropes britàniques. Va ser un error: l'execució dels rebels va sacsejar consciències. Això va afegir-se a greuges anteriors com la impossibilitat dels catòlics d'ocupar escons a Westminster o conflictes per la propietat de la terra. Però, sobretot, a l'allistament obligatori decretat per Londres per combatre en la Gran Guerra, que la majoria d'irlandesos rebutjava.

En les eleccions del desembre de 1918 al Parlament britànic, l'opció autonomista va ser escombrada. El partit independentista Sinn Féin va obtenir 76 dels 106 escons possibles a Irlanda i va refusar ocupar-

Rerefons
Hi havia una divergència religiosa, però el substrat de la discussió era econòmic

los. A continuació, va constituir-se un Parlament propi, el Dáil Éireann, que el gener de 1919 va fer una declaració unilateral d'independència per declarar Irlanda fora del Regne Unit. Paradoxalment, només els bolxevics la van reconèixer.

La partició definitiva

El govern britànic no ho va acceptar i va començar la Guerra de l'Independència, que va acabar l'estiu de 1921 amb una treva. Al desembre, pel Tractat Anglo-Irlandès, es va acordar que l'illa esdevingués l'Estat Lliure d'Irlanda com a domini de la Commonwealth britànica: independent del Regne Unit, però

UN MODEL
SEMPRE PRESENT

La lluita irlandesa per l'autonomia o la independència va ser un dels processos polítics més influents en altres moviments nacionalistes. El catalanisme de la Lliga va fixar-se en Charles S. Parnell i John Redmond, líders autonomistes. Vist el seu fracàs, el separatisme català va voler seguir l'exemple del Sinn Féin (Nosaltres Sols) i Éamon de Valera, primer president de la República d'Irlanda.

part de l'Imperi Britànic. Els sis comtats del nord van optar per reunificar-se amb el Regne Unit. La partició d'Irlanda era un fet.

El Tractat va provocar aleshores una guerra civil irlandesa entre els seus partidaris i els seus detractors. Els favorables van vèncer després d'un any de conflicte. Amb tot, els seus contraris van aconseguir a través de la política el que no van fer per les armes. En els anys següents van obtenir majoria al Parlament irlandès i el 1948 el Dáil va votar deixar la Commonwealth i anomenar l'estat República d'Irlanda. Els sis comtats protestants són encara avui part del Regne Unit. —

En exclusiva per a subscriptors i lectors de l'ARA, el llibre

Memòria gràfica del 1714

La Guerra de Successió i l'onze de setembre de 1714

Més de cent seixanta imatges d'artistes, cartògrafs, gravadors i dibuixants sobre els aspectes més rellevants de la guerra que va posar fi a les institucions de govern catalanes. Personatges, mapes, plànols, setges, repressió i memòria històrica d'aquells esdeveniments.

Reserva el teu exemplar:
93.315.48.68
edicionsfacsimils@editorialbase.com
<http://www.editorialbase.cat/lilibres/354>

Codi promocional:
ARA1714MG

EL·LECCIONS 27-S

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
*Els alliberaments colonials*11
I demà
La dissolució de la
Unió SovièticaUna florida d'independències
a l'Àfrica, l'Àsia i el Pròxim Orient

Més d'un centenar d'estats van néixer després de la Segona Guerra Mundial, entre els anys 40 i els 70

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

De nou, després de la Segona Guerra Mundial (1939-1945), el clam per l'autodeterminació va fer miques els imperis. De la mateixa manera que Wilson i la seva paraula màgica van remodelar les fronteres mundials, un quart de segle després els Estats Units van tornar a obrir la capsa de Pandora. L'agost del 1941 el president nord-americà Franklin D. Roosevelt i el primer ministre britànic Winston Churchill van signar l'anomenada Carta de l'Atlàntic. L'acord establí els objectius dels aliats per després de la conflagració mundial i assegurava finalment l'entrada dels Estats Units a la guerra per aturar Hitler.

La Carta també avalava el dret dels pobles a l'autodeterminació. L'objectiu era que colònies on ja existia una demanda d'autonomia com l'Índia, Birmanàia, Malàisia i Indonèsia s'impliquessin en la lluita contra les forces de l'Eix. Churchill ho va acceptar, desesperat per aconseguir el suport dels nord-americans, però va al·legar que això només valdria per als pobles ocupats pels alemanys.

Però, com va succeir amb el desballestament de l'Imperi Espanyol, nombrosos territoris de l'Àsia, del Pròxim Orient i de l'Àfrica també desitjaven descolonitzar-se. Això

Gandhi va ser el gran líder pacifista que va impulsar la independència índia. GETTY IMAGES

va repercutir en l'Imperi Britànic i va afectar, i molt, les possessions franceses, holandeses, italianes i portugueses, entre altres potències. De nou, va tenir lloc un efecte dòmino devastador per als interessos europeus.

L'aprenentatge a la guerra

Passada la Segona Guerra Mundial, les potències europees estaven debilitades, i a les guerrilles locals la seva participació en el conflicte els havia servit per entrenar-se en el que aviat farien servir contra els seus tutors. A més, bona part dels nous líders nacionalistes locals havien passat temporades a les me-

**Detonant
L'acord aliat
del 1941
va afavorir
el procés
d'alliberament
colonial**

tròpolis i van retornar als seus països d'origen amb les doctrines occidentals ben apreses. Un fet que va venir facilitat pel desenvolupament urbà i, sobretot, dels mitjans de comunicació que havien promogut els mateixos imperis colonitzadors i a través dels quals va ser més senzill filtrar i difondre les idees nacionalistes.

Així, i encara que alguns estats com l'Afganistan (1919) i Egipte (1922) s'havien independitzat abans de la Segona Guerra Mundial, el gruix dels alliberaments colonials d'arreu va tenir lloc entre el 1940 i el 1975. Com a exemples: Etiòpia, d'Itàlia (1942); Corea del

**GANDHI I
EL VIETNAM**

El separatisme català dels anys trenta va seguir amb interès la campanya pacífica de Gandhi contra l'Imperi Britànic. Fins i tot Macià va prologar la traducció catalana d'una biografia del líder de la no-violència. A finals dels seixanta, en canvi, les lluites d'alliberament colonial, el neomarxisme i la Guerra del Vietnam van contribuir a posar les bases del nou independentisme català.

Nord, de la Unió Soviètica (1948); el Vietnam, de França (1945); les Filipines, dels Estats Units (1946); el Pakistan i l'Índia, de l'Imperi Britànic (1947); Cambodja, de França (1953); el Regne del Marroc, en fases successives, de França i d'Espanya (1956-1975); la República del Congo, de Bèlgica (1960); Kuwait, de l'Imperi Britànic (1961); Guinea Equatorial, d'Espanya (1968), i la República Popular d'Angola, de Portugal (1975). En resum, trenta anys després de la Carta Atlàntica, el món comptava amb més d'un centenar de nous estats. I la xifra encara augmentaria en les dècades posteriors, fins als 195 actuals. —

CE Col·legi d'Economistes
de Catalunya
Al servei dels professionals
de l'economia i de l'empresa

**Presentació del Programa Econòmic de les Candidatures
a les Eleccions del Parlament de Catalunya**

Dilluns 21 de setembre a les 9.30h a l'Auditori del Col·legi

videoconferència a les seus de Girona, Lleida i Tarragona

Sr. Oriol Amat
Junts pel SíSra. Alicia Romero
PSCSr. Antonio Gallego
PPSr. Josep Vendrell
Catalunya Sí que es PotSr. Roger Montañola
UDCSr. Antonio Espinosa
CiutadansSr. Josep Manel
Busqueta CUP

Moderador: Sr. Joan B. Casas, degà del Col·legi d'Economistes de Catalunya

Inscripcions a www.coleconomistes.cat

Places limitades.

ELECTIONS 27-S

El radar mediàtic

L'«Abc» cola un euro fals en portada per atiar la por a l'expulsió bancària

Per pensar-hi

JOAQUIM NADAL

EXCONSELLER DEL PSC, EN UN ARTICLE A 'EL PUNT AVUI'

"El PSC no ha estat capaç de salvar i omplir l'abisme que s'ha obert a la societat catalana"

La UE ens considerarà africans?

El comunicat de la banca és un filetot prou indigest per als partidaris de la independència perquè calgui afegir-hi gaires acompanyaments a l'hora d'emplantar-lo als diaris. Però l'«Abc» va decidir que, en la línia de la seva cita d'Obama falsejada, aquí també es permetria llicències. Com atribuir el text a "tota la banca amb presència a Espanya", oblidant que entitats com la Caixa d'Enginyers se'n van desmarcar rotundament. I l'amenaça plena de condicionals i eufemismes la convertien en certesa quasi consumada: del "reconsiderar la seva estratègia d'implantació" original ells afirmaven que "haurien d'abandonar" la Catalunya independent. (I també donaven per fet que l'expulsió de la UE comporta la sortida de l'euro.) En tot cas, el més creatiu era la imatge. Posaven en portada un fragment d'un bitllet de 50 euros, mostrant el tros de mapa on es veu la península Ibèrica, França i una mica més enllà. El diari pintava Catalunya amb la mateixa trama que l'Àfrica, mentre que la resta tenia un altre color. Però si haguessin mostrat el bitllet sencer el lector hauria comprovat que tots els països del continent estan pintats del mateix color: pertanyin o no a la UE, siguin zona euro o no. Suïssa, Croàcia, Noruega... O sigui: ens expulsaran de la UE o de l'euro, però sempre ens quedaran els bitllets.

L'urna alternativa de Gregorio Morán

L'exabrupte imprès del dia el protagonitzava Gregorio Morán a *La Vanguardia*. Imaginava un fill que li deia al seu pare, defensor de Pujol a la plaça Sant Jaume, l'any 1984, quan va petar el cas Banca Catalana i l'ex-MH va identificar el seu destí i el del país: "¿Portaves la llibreta d'estalvis de Banca Catalana? [...] Doncs si és així, papa, val més que et fiquis la papereta dels teus al lloc obligat dels idiotes, el cul".

ÀLEX GUTIÉRREZ

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

La dissolució de l'URSS (1)

12
I demà
La dissolució de
l'URSS (i 2)

Després de la Segona Guerra Mundial i la mort de Joseph Stalin (a la foto), els seus hereus van tornar a reconèixer la importància de les diverses ètnies de la Unió Soviètica. M. KALASHNIKOV / EFE

Una federació de Repúbliques amb peus de fang

La falta d'una identitat supranacional va ser clau per a la seva fi

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Després de vèncer en la Guerra Civil Russa contra l'Exèrcit Blanc, que clamava per una "Rússia unida i inseparable", els bolxevics van constituir el 1922 la Unió de les Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS). Aleshores van haver d'afrontar la qüestió de les identitats locals de cadascuna de les quinze Repúbliques. Durant el conflicte havien jugat amb l'esperança de molts pobles d'autodeterminar-se per tal que s'oposessin a les forces tsaristes. Era clar que Moscou no volia deixar escapar territoris, però, tanmateix, calia acontentar els diferents pobles perquè no es revoltessin contra el règim comunista, que s'assentava amb dificultats.

Així, Stalin va promoure el desenvolupament econòmic, polític, social i cultural dels diversos grups ètnics de l'URSS. Una política, sobretot als anys vint i trenta, que va consistir a establir quotes per als grups ètnics per anar a la universitat o accedir a l'administració. Així van formar-se noves elits territorials i van publicar-se llibres i diaris en les llengües locals, que es promovien. Fins i tot es va crear un passaport intern per desplaçar-se per l'URSS, a través del qual als 16 anys

tothom escollia nacionalitat. Si els dos progenitors tenien la mateixa, no hi havia elecció, però si era diferent es podia escollir.

Quan Stalin i el seu règim van sentir-se més assentats en el poder, l'anterior política es va deixar de banda i va començar una profunda campanya de russificació arreu. El rus va esdevenir obligatori a les escoles, nombrosos quadres de les elits locals van ser purgats, les figures d'ètnia russa van escalar posicions en el govern i es van promoure monuments d'herois russos.

Després de la victòria a la Segona Guerra Mundial i de la mort de Stalin (1953), els seus hereus van voler distanciar-se del seu llegat i la política nacional va tornar a viurar. Es va reconèixer la importància de les diverses ètnies en el projecte soviètic, fins i tot nombrosos deportats van poder retornar als seus llocs d'origen. De nou es va confiar en les elits locals i es van donar oportunitats als intel·lectuals de les diverses Repúbliques amb la creació de noves universitats i institucions acadèmiques.

Estratègia contraproduent

Durant seixanta anys, els diferents cops de timó de l'anomenada política de nativització van crear el substrat perquè cada República fos, *de facto*, un estat amb institucions, llengua i identitat pròpia. Els nous temps i les dificultats econòmiques van fer que les elits locals volguessin reforçar els seus propis centres de poder amb més autonomia. Irònicament, les polítiques d'identitat nacional que van ajudar a legitimar la Unió Soviètica –per paradoxal que pugui semblar tractant-se d'un estat comunista– la van minar des de dins. Un cop fallida la creació d'una identitat supranacional per al conjunt de la federació de Repúbliques, a les acaballes dels anys vuitanta ja era massa tard per tornar-ho a provar.

LA IDEA SOVIÈTICA

L'URSS, com a estat multinacional i federatiu, va ser admirada als anys 20 i 30 per catalanistes que es movien entre el separatisme i el socialisme. Era un exemple per solucionar la qüestió catalana en el marc d'una federació ibèrica, incloent-hi Portugal. A partir del col·lapse de 1990 va ser l'independentisme de nou encuny que es va emmirallar en els estats sorgits de la fi de l'URSS.

ELECCIONS 27-S

El radar mediàtic

La gran vergonya de l'espai compensatori

Per pensar-hi

XAVIER GARCÍA ALBIOL
CANDIDAT DEL PARTIT POPULAR DE CATALUNYA

"Ens han dit que deixéssim els telèfons fora però la senyora Arrimadas està rebent i enviant missatges"

Intolerable

Lamentable imposició de la Junta Electoral Central per compensar la retransmissió de la Diada. Obligar una tele pública a emetre propaganda electoral extra d'uns partits concrets i deixant-los triar l'espectacle. Unió ha tingut la decència de renunciar-hi. Potser era lògic esperar més de partits d'esquerra com el PSC i l'ex-ICV, que haurien estat bé defensant els drets dels periodistes i dels mitjans públics.

Iceta i el fum

Vam començar amb la Festa de la Rosa dels socialistes. El xòuman Xavier Sardà preguntava als assistents si era convenient que el 27-S la gent anés a votar: "¿Y a nosotros? ¿Nos conviene o no ir a votar?" I de seguida va veure que havia fotut la pota: "Buena, quiero decir «a vosotros», porque yo sólo soy el presentador..." Després, a Iceta el vam veure sobre l'escenari envoltat de la blanca fumera de les barbacoes. El pla general delatava cada vegada més cadires buides entre el públic. Hi havia gana.

Enrique Iglesias i Camacho

Vam haver d'aguantar 20 minuts del *Bailando* d'Enrique Iglesias i de Macaco a tot drap mentre Rajoy, Albiol, Camacho, Fernández Díaz i companyia repartien petons i abraçades als veïns de Badalona. La imposició informativa ha servit per veure Camacho, fins ara desapareguda.

Bany de Baños

Està bé que La Sexta vulgui emetre un debat electoral i els candidats demostrin que hi participen de grat. Ana Pastor, que no va tenir sempre un bon control de la situació, va oferir-nos les seves dosis d'ego-centrisme: "No me haga un Ana Pastor y me lo replique todo", li deia a Romeva. El clar vencedor de la nit va ser Antonio Baños. L'únic a qui es veia de bon humor, sobrat, espontani i enginyós.

MÒNICA PLANAS

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

La dissolució de l'URSS (i II)

13
I demà el
trencament de
Txecoslovàquia

Imatge del famós petó el 1989 entre el president de l'URSS, Mikhaïl Gorbatxov, i el de la República Democràtica Alemanya, Erich Honecker, poc abans de la caiguda d'aquest segon i del Mur de Berlín. REUTERS

Independència exprés: l'aparició de quinze estats en dos anys

Les Repúbliques bàltiques i caucàsiques van néixer entre 1990 i 1991

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Després de dècades de Guerra Freda contra els Estats Units i les potències occidentals, amb despeses desorbitades per no quedar enrere en les curses d'armament o espacials, l'economia de l'URSS passava serioses dificultats. Mikhaïl Gorbatxov, secretari general del Partit Comunista des del 1985, va voler revertir la situació amb el *glàsnost* (la progressiva liberalització del sistema polític i de les llibertats de premsa) i la *perestroika* (la reforma econòmica). Va ser com esquerdar el mur de contenció d'una presa: tot el malestar acumulat va sortir de cop. La situació, afegida a les revoltes pacífiques –en general– dels països europeus de l'òrbita comunista la tardor de 1989, va dur la Unió Soviètica al col·lapse.

Un centre de poder propi

A la majoria de Repúbliques, els moviments o fronts populars no eren d'entrada nacionalistes, però van passar de demanar més democràcia i més autonomia a fer declaracions de sobirania dels seus Parlaments i, poc després, proclamar la independència. Van creure que l'opció més encertada per millorar les seves vides era comptar amb el seu propi centre de poder. Algunes, com Li-

tuània, Estònia i Letònia (que havien gaudit d'un període d'independència entre la guerra civil russa i l'inici de la Segona Guerra Mundial), van culminar aquest procés la primavera de 1990. A l'estiu les van seguir les Repúbliques socialistes soviètiques d'Armènia i Geòrgia.

L'agost de 1991, els contraris a l'apertura impulsada per Gorbatxov van intentar un cop d'estat que no va prosperar però que el va descalcar del poder. Aprofitant-ho, els estats esmentats van refermar les seves declaracions d'independència i, a més, s'hi van afegir la resta de Re-

públiques: Ucraïna, Bielorússia, Moldàvia, el Kirguizistan, l'Uzbekistan, el Tadjikistan, l'Azerbaidjan, el Turkmenistan, el Kazakhstan i Rússia. Fruit del procés van aparèixer moviments nacionalistes a Abkhàzia, Transnístria, Gagaúsia, Nagorno-Karabakh, Itxèria i Ossètia del Sud, que proclamen la seva independència però continuen com a part d'algunes de les Repúbliques anteriors i el seu estatus o no és reconegut o ho és parcialment.

Crisis econòmiques

Bona part dels estats apareguts o reapareguts arran de la fi de l'URSS van patir durant els anys noranta crisis econòmiques importants. El més problemàtic de la seva situació, però, com queda palès actualment a Ucraïna, és que la seva posició fronterera entre dos projectes polítics oposats, el de la Unió Europea i el de la Federació Russa, fa que les seves economies depenguin d'un bloc o l'altre i fluctuin segons la situació econòmica de cadascun.

Avui quan les enquestes demanen als ciutadans de les ex-Repúbliques si senten nostàlgia de l'URSS ho fan de manera enganyosa. La pregunta pressuposa una imatge del passat homogènia, immutable i estàtica. ¿Nostàlgia respecte a quina Unió Soviètica? ¿La de Stalin, la de Bréjnev, la del Caucas, la del Bàltic, i la de quin any en concret? —

JORDI PUJOL L'ANCI EL BÀLTIC

Una de les frases més recordades de l'expresident Jordi Pujol és del 1991: "Catalunya és com Lituània, però Espanya no és com la Unió Soviètica". L'any 2013 l'Assemblea Nacional Catalana va inspirar-se en la Via Bàltica (que el 1989 va unir amb una cadena humana les tres Repúbliques bàltiques per recordar la seva annexió per part de l'URSS mig segle abans), per organitzar la Via Catalana.

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

El trencament de Txecoslovàquia

14
I demà els
estats sorgits de
l'ex-Iugoslàvia

Un divorci de vellut cuinat d'esquena a la ciutadania

La debilitat de la federació va donar pas a Txèquia i Eslovàquia

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Els que tenen una certa edat és probable que recordin unes samarretes que es van popularitzar a les acaballes del 1992: exhibien el mapa o la bandera de Txecoslovàquia amb una cremallera enmig que s'obria. D'aquesta manera es feia evident la separació de les dues parts de la República. La seva desaparició formal va tenir lloc l'1 de gener del 1993. La imatge que n'ha quedat, sobretot perquè es venia d'un període convuls amb la caiguda del Mur de Berlín el 1989, la fi de l'URSS el 1991 i les guerres dels Balcans en marxa, va ser que amb racionalitat un estat es podia dividir sense violència.

De fet, Txecoslovàquia va ser un artefacte sorgit de les cendres de la Primera Guerra Mundial fruit de les pressions dels emigrants txecs als Estats Units i l'interès de Washington per tenir un aliat enmig del continent: un estat amb dues nacions i un conjunt important de minories com l'alemanya o l'hongaresa. Durant la Segona Guerra Mundial Hitler va ocupar aquest nou país i, poc després, a finals dels anys 40, va caure sota l'òrbita soviètica.

Durant el període de control comunista el país va viure un intent

sonat d'apertura l'any 1968 –la Primavera de Praga– que va ser reprimat. Vint anys després, mentre s'esquerdava la Unió Soviètica, les mobilitzacions estudiantils i el moviment transversal Fòrum Cívic –amb el dramaturg Václav Havel com a cara més coneguda– van aconseguir restablir la democràcia. Va ser l'anomenada Revolució de Vellut, per l'absència de violència.

El país, però, sense la cola comunista que el mantenia unit, era fràgil. D'entrada, el nom sí que feia la cosa, i va haver de canviar-se la denominació històrica de Txecoslovà-

quia per la de República de Txèquia i Eslovàquia, perquè aquests últims no se sentissin subjugats.

La capital es va mantenir a Praga (Txèquia) i Havel va ser elegit president de la República, però cada part tenia primer ministre i executiu. A més, els partits polítics d'una banda no tenien presència –o molt poca– a l'altra. Passava el mateix amb la majoria de mitjans de comunicació. La llengua, tot i que era similar, no era comuna. Txèquia, amb una economia més industrialitzada i un PIB més alt, finançava les mancances de la més endarrerida i agrària Eslovàquia, fins que el 1991 les transferències es van acabar.

UN HAVEL PER A TOT HOM

L'any 1995 la Generalitat de Pujol va concedir el Premi Internacional Catalunya a Václav Havel per la seva "política ètica". Havel, després de la dissolució de Txecoslovàquia, de la qual no era partidari, va ser president de Txèquia. Quan va morir, el 2011, l'expresident Maragall es va declarar admirador d'aquest defensor d'Europa i del seu patriotisme allunyat de concepcions "obtuses i reduccionistes".

Una DUI sense referèndum

A tot això s'hi va afegir que els polítics eslovacs desitjaven una federació més laxa, el contrari que els txecs. Després de diversos intents per negociar una solució, el Parlament eslovac va declarar la independència a finals del 1992. No es va preguntar a la població ni en un referèndum, ni en cap mena d'eleccions. Els polítics de les dues bandes van acordar la dissolució del país i cap part no se'n va declarar hereva. Les enquestes apuntaven que només el 30% dels ciutadans eren favorables a la independència. Per a molts, es tracta d'un exemple que els models federals no són la solució a tots els mals d'un estat.

Václav Havel, a la fotografia saludant els seus seguidors, va ser l'últim president de Txecoslovàquia i el primer president de la República Txeca. Escriptor i dramaturg, va morir el 2011. REUTERS

El radar mediàtic

TV3 obté un 1,4% de quota amb l'informatiu compensatori

EFE

Rècord històric negatiu

El programa especial que TV3 va emetre diumenge a la tarda, per ordre de la Junta Electoral Central, per compensar els partits que no havien participat en la Via Lliure de la Diada va deixar el primer canal de la televisió pública per sota del 2% de quota de pantalla durant les tres hores que va durar l'espai. Sumant-hi els resultats del 3/24, que oferia la mateixa programació, el 2% es va superar només de manera puntual. De mitjana, el programa va tenir 27.000 espectadors i un 1,4% de quota –i 8.000 persones i un 0,4% més a través del 3/24–, la qual cosa, segons precisava la cadena en un comunicat, representa "el pitjor resultat en aquesta franja en diumenge de la seva història", ja que rebaixa en "gairebé 50.000 espectadors" l'anterior mínim. A més, TV3 indicava que va ser el 21è canal més vist durant l'emissió del programa.

El primer tram, dedicat al PSC, va tenir 31.000 espectadors i un 1,5% de share per TV3 –35.000 persones i un 1,7% sumant-hi el canal de notícies–, unes xifres que van baixar durant l'acte del PP, que es va quedar amb 18.000 seguidors i un 0,9% –27.000 i un 1,4%, afegint-hi el 3/24–. Catalunya Sí que es Pot va fer pujar l'audiència de TV3 fins a les 28.000 persones i l'1,6% –40.000 i 2,2% en total–, i finalment Ciutadans va tenir 32.000 espectadors i un 1,8% pel primer canal –i 42.000 i un 2,3% afegint-hi l'audiència del 3/24.

Aquestes dades queden a anys llum de les 448.000 persones que l'Onze de Setembre havien vist la transmissió de la Via Lliure, que va fer un 23,5% de share entre els dos canals.

El debat lidera el 'prime time'

El poc interès de l'audiència pels mítings emesos durant la tarda contrasta amb les bones dades que va aconseguir, a la nit, el debat que va oferir TV3 entre els caps de llista de les set formacions que concorren a les eleccions del 27-S. L'espai va tenir 610.000 espectadors i un 22,3% de share, de manera que va liderar del primer a l'últim minut i es va convertir en l'emissió més vista del prime time a Catalunya, amb un avantatge considerable sobre els seus rivals directes.

El de TV3 ha sigut el debat més vist de la campanya electoral, per davant del de 8TV –que va tenir 376.000 seguidors i un 13,5%–, el de La Sexta –amb 266.000 i un 11,2%– i el de La 1 –107.000 i 3,9%–.

ALBERT CASTELLVÍ ROCA

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
Els estats sorgits de l'ex-Iugoslàvia

15
 I demà
 L'oportunitat
 quebequesa

La balcanització com a argument del no

La diplomàcia i una federació iugoslava més laxa haurien evitat una dècada de guerra als Balcans

JOAN ESCULIES
 HISTORIADOR

El de Iugoslàvia és un dels exemples preferits per als que van curts d'arguments i volen negar la possibilitat d'independència d'un territori. Resulta útil perquè va acabar en guerra, amb danys humans i econòmics, va posar en voga termes esfereïdors com *neteja ètnica* i, com que és recent, és senzill d'evocar.

La península dels Balcans, com s'evidencia ara amb el pas dels refugiats del Pròxim Orient, ha sigut una via d'entrada històrica al Vell Continent. Segles enrere la seva posició estratègica la va convertir en terra de frontera entre els regnes cristians i l'Imperi Otomà. Quan al segle XIX la idea de nacionalisme es va estendre per la regió, diferents centres de poder van enfrontar-se entre ells per conquerir territoris i persones. A l'inici del segle XX ja hi havia diversos estats més o menys consolidats, encara que amb fronteres volàtils.

La República Federal de Tito

Acabada la Primera Guerra Mundial, els vencedors van creure que aplegar els estats dels eslaus del sud –d'aquí Iugoslàvia– seria una bona solució per tenir controlada la regió. Així va aparèixer el Regne dels Serbis, Croats i Eslovens. Durant la Segona Guerra Mundial, Iugoslàvia va ser envaïda per les potències de l'Eix. En cadascuna de les nacions hi va haver faccions que es van aliar amb el feixisme, o que el van combatre.

Amb la derrota de Hitler, es va establir la República Federal Socialista de Iugoslàvia, presidida per Josip Tito, amb sis repúbliques: Bòsnia i Hercegovina, Croàcia, Macedònia, Montenegro, Eslovènia i Sèrbia, amb les seves dues províncies autònomes, Kosovo i la Voivodina. El

Josip Tito, president de la República de Iugoslàvia, en una assemblea de l'ONU el 1960. EFE

mariscal Tito va ser un polític hàbil que va saber aprofitar els interessos nord-americans per situar el país en una calculada equidistància entre Moscou i Washington. Tito, amb el seu comunisme *sui generis* i la capacitat de crear una certa identitat supranacional iugoslava, va mantenir la República unida fins a la seva mort el 1980.

A partir de llavors, els seus hereus i cadascuna de les Repúbliques, així com les dues províncies autònomes, van voler més poders i van jugar la carta nacionalista per aconseguir-los. El 1991 Croàcia i Eslovènia, les Repúbliques més riques, van proclamar sengles independències després que el sí obtingués àmplies

Recurs
 Comparar
 Catalunya i
 els Balcans
 és fàcil per als
 que van curts
 d'arguments

majories en els referèndums convocats. Milosevic s'hi va oposar i es van iniciar els conflictes que van tenir la península Balcànica en guerra una dècada, mentre la resta d'Europa mirava cap a una altra banda.

L'argument que el nacionalisme duu a la guerra –la balcanització– no té en compte que potser per la via diplomàtica avui encara existiria una Iugoslàvia amb un marc federal intern més lax. Al capdavant, l'intent militar de frenar l'autodeterminació croata i eslovena va dur a matances, a nous recels en la població, a l'empobriment, però no va aconseguir que cada República esdevingués un estat perquè la majoria dels seus ciutadans així ho desitjaven. —

L'AMBIVALÈNCIA SÈRBIA

Durant les guerres balcàniques (1912-1913) i la Gran Guerra (1914-1918), Sèrbia va ser un far per a intel·lectuals separatistes catalans com Rovira i Virgili o Guimerà. Arran de la Guerra de Iugoslàvia (1991-2001) el referent catalanista va ser Eslovènia i, tot i que menys, Croàcia. El nacionalisme serbi es presentava amb afany imperial i s'assimilava a l'espanyol.

Fira de la Mercè

Fira del comerç i la bona teca

Tallers gastronòmics, espectacles infantils,
 demostracions artesanals
 de 12:00 a 22:00h.

Més informació: www.calldetenes.cat

26
de setembre
2015

a Calldetenes

El comerç de Calldetenes surt al carrer

Aparcament gratuït

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
L'oportunitat quebequesa

16
*I demà I ara què,
Escòcia?*

Al Quebec sembla que les ànsies d'independència han passat i hi ha qui vincula aquest aparent retrocés a la consolidació del francès com a llengua d'ús i d'accés a la feina. SHAN BEST / REUTERS

El Quebec, una nació amb les portes obertes per decidir

El Canadà ha afrontat democràticament la situació, cosa que ha reforçat el projecte comú i ha restat força al nacionalisme

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Al Quebec, la província canadencament més extensa, no hi ha tercer referèndum sobre la independència a la vista després que els independentistes perdessin els dos celebrats fins ara. El 1980 van obtenir el 40,4% dels vots i el 1995 el 49,4%. D'aleshores ençà els partits defensors d'aquesta opció no han avançat a l'hora de fer del Quebec un estat independent del Canadà.

El nacionalisme quebequès va sorgir als anys seixanta en un moment de declivi econòmic a la regió i va rebre un impuls important quan l'any 1967 el president de la República Francesa, Charles de Gaulle, va llançar el seu crit "Visca el Quebec lliure!" a Mont-real. Amb l'anomenada Revolució Tranquil·la, un procés de secularització per deixar enrere la forta càrrega catòlica dels francocanadencs, i la llengua francesa com a pilar bàsic de la identitat, el sobiranisme va guanyar terreny.

Blindatge al francès

El 1977 el Partit Quebequès (PQ) va aconseguir la seva fita més important: l'oficialitat única del francès a la província, mentre que es mantenia cooficial amb l'anglès al Canadà a nivell federal. Des d'aleshores, el francès s'ha imposat arreu

i els francòfons han revertit la situació anterior i copen la majoria de llocs de treball a l'administració provincial.

Al Canadà, que el Quebec és una nació queda fora de dubte. Tanmateix, una dècada després del segon referèndum sembla que les ànsies d'independència han passat i les enquestes situen el suport per sota del 40%. No hi ha un únic motiu per a aquest, com a mínim aparent, retrocés. Alguns el vinculen precisament a la consolidació del francès. La qüestió és: si el cor de la identitat és la llengua i el govern provincial ja té

l'eina per assegurar-ne la transmissió, l'ús i l'accés a la feina, aleshores la secessió de què serveix? Al Quebec l'índex d'atur és més elevat que a la resta del Canadà, el PIB per càpita menor. En conjunt, la població avui sembla que veu més avantatges a seguir al Canadà i, a través seu, establir bons acords comercials amb els Estats Units que no pas a iniciar un camí incert.

El nacionalisme afluixa

El jovent viu en francès amb normalitat i s'ha distanciat del PQ. També sembla que per als independentistes més volàtils perdre dos referèndums va ser cabdal per no creure ja en la victòria. D'altra banda, els anglòfons no volen passar a ser una minoria més minoritzada i els amerindis i els inuits reclamen el seu propi dret a autodeterminar-se.

Tampoc la immigració recent sent atreta pel nacionalisme quebequès. Està disposada a aprendre francès per aconseguir feina, però no pas a deixar d'exhibir símbols religiosos, vels o turbants, si treballa a l'administració, com pretén el PQ.

Els governs canadencs han demostrat que saben afrontar la qüestió mitjançant la democràcia. La Cort Suprema del Canadà el 1997 va reconèixer que qualsevol província té dret a la secessió. Quan la ciutadania sap que pot decidir, trobar solucions sempre és més fàcil. ■

UN PELEGRINATGE CONSTANT

L'expresident Jordi Pujol va inaugurar la moda de visitar el Quebec, que ha esdevingut un referent per al nacionalisme català. Durant els tripartits, ERC també es va apuntar al pelegrinatge. L'últim càrrec catalanista que hi va anar va ser la vicepresidenta Joana Ortega per agafar idees de cara al 9-N. Els quebequesos li van donar un consell: organitza un referèndum només si tens clar que el guanyaràs.

El radar mediàtic

Els balls d'Iceta i la dansa del sabre

Per pensar-hi

BELÉN ESTEBAN
TERTULIANA DE 'SÁLVAME'

"¡A Barcelona no le pueden dar la independencia! ¡Lo siento mucho! ¡España somos todos!"

Iceta ho peta

Les ballarugues d'Iceta estan acaparant les seves aparicions televisives. Thaïs Villas a *El intermedio* el va deixar esgotat. Fins i tot van ballar *Como una ola* de la Jurado. Iceta va revelar el secret del seu estil: la base és l'esquí de fons, sobretot en el moviment de braços. Va acabar arrambat a la paret, assetjat pels moviments de Villas.

El petó alternatiu

Representants de les set candidatures van passar dimarts a la nit per *Al rincón*, l'espai de Risto Mejide arraconat (valgui la redundància) a les matinares d'Antena 3. Decorat xaró i entrevistes superficials i tòpiques. David Fernández va saludar Mejide amb dos petons. El va descol·locar. El de la CUP ho va justificar com "una pràctica habitual en los movimientos sociales alternativos". I va afegir: "Hay un grado superior que es el pico". Fernández va recordar que amb Iceta un dia se'n van fer un a les bambolines del Parlament. Al líder del PSC no li va tocar petonejar-se amb ningú però també va haver d'ensenyar a ballar a Risto Mejide.

Els equilibris de Cuní

Dimecres al matí Ana Rosa Quintana va connectar en directe amb Cuní per promocionar el cara a cara entre Margallo i Junqueras. Van consultar el periodista de 8TV sobre el procés. Cuní va fer molts equilibris. Els tertulians d'Ana Rosa (i les seves barbaritats habituals) pretenien que digués el que ells volien sentir i Cuní volia relatar sense posicionar-se. Diàleg de sords.

Més pors

A Jugones de La Sexta Pedrerol va presentar un informe sobre les desgràcies que li passarien al Barça si Catalunya era independent: La ruïna econòmica i, cito textualment, "estampida en masa de las estrellas azulgranas". Ja els agradaria.

MÒNICA PLANAS

EL·LECCIONS 27-S

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES
I ara què, Escòcia?17
I demà
La independència en
perspectiva històrica

Els cants de sirena britànics: 'parole, parole'

Un any després del referèndum, Edimburg espera noves competències

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

El 18 de setembre del 2014 el 55,3% dels escocesos van dir *no* al referèndum d'independència. Un any abans, els governs d'Escòcia i del Regne Unit van pactar les normes del plebiscit. Westminster té una llarga experiència en processos secessionistes i en aquella ocasió va afrontar la qüestió amb serenitat. El relat històric també hi ajudava: els regnes d'Escòcia i d'Anglaterra van unir-se, perquè així ho van decidir els seus Parlaments el 1707 per crear el Regne de la Gran Bretanya. Trobar arguments contra el fet que una de les parts volgués sotmetre a votació la continuïtat de la Unió resultava difícil.

El Partit Nacional Escocès (SNP) va aparèixer als anys trenta, però el nacionalisme escocès no va guanyar relleu fins als anys seixanta. A partir d'aquí va començar un llarg procés per obtenir l'anomenada *devolution*, la transferència de competències. A Escòcia, l'any 1979 els mateixos escocesos van votar-hi en contra quan van ser consultats. No va ser fins al 1997 que el vot favorable a la *devolution* es va imposar en un segon referèndum i el 1999 va escollir-se el primer Parlament escocès amb algunes competències (més ben delimitades però no pas tan àmplies com en el cas català, per exemple). En quinze anys l'SNP, de centreesquerra, s'ha consolidat com el partit hegemònic i ha obtingut el mandat ciutadà per governar i convocar un referèndum d'independència.

Els partidaris del no van combinar, en la campanya pel referèndum, l'estratègia de la por amb aparicions de personatges britànics que expressaven l'afecte per Escòcia. ARA

La campanya es va desenvolupar amb racionalitat. El nacionalisme escocès, sense per exemple una llengua a defensar (el gaèlic és molt minoritari), centra el seu argumentari en l'economia. Entre d'altres, el sí creia que podria obtenir més subsidis agraris de la Unió Europea (UE) i comptava amb els guanys del petroli del mar del Nord per destinar més recursos a sanitat i educa-

Argument
El sí comptava dedicar els guanys del petroli a més recursos per a temes socials

ció. Els partidaris de l'*statu quo*, en canvi, defensaven que una Escòcia independent perdria la lliura, quedaria fora de la UE, no disposaria de prou diners per garantir el benestar i que no era clar que el petroli quedés a les seves mans.

Els favorables a la Unió van combinar l'estratègia d'aterrorir el votant amb aparicions de personatges britànics del món de l'es-

L'AMIC
ALEX SALMOND

Durant més d'un segle, el catalanisme ha mirat fora per explicar-se o buscar exemples. S'ha solidaritzat amb moviments nacionalistes diversos, com l'escocès. El líder de l'SNP, Alex Salmond, però, sempre ha mantingut una distància prudent respecte del procés català. L'objectiu: no fer enfadar Espanya perquè no veti una possible entrada d'Escòcia a la UE.

pectacle expressant l'enorme estima que tenien per Escòcia. Amb un ull a les enquestes, però, dos dies abans del referèndum el líder laborista, el liberaldemòcrata i el conservador –David Cameron, el primer ministre– van anunciar que si guanyava el no, Escòcia obtindria "més competències".

El més calent, a l'aigüera

De moment s'ha creat una comissió per estudiar què es transfereix, però un any després del referèndum el més calent continua a l'aigüera. El segment de població de més edat va votar, en general, a favor del no, tement en molts casos per les pensions, mentre que a la mateixa família votaven sí alguns dels seus fills i néts. Si en els pròxims anys Westminster no acomoda el marc britànic a les demandes escoceses l'independentisme augmentarà. —

En exclusiva per a subscriptors i lectors de l'ARA, el llibre

Memòria gràfica del 1714

La Guerra de Successió i l'onze de setembre de 1714

Més de cent seixanta imatges d'artistes, cartògrafs, gravadors i dibuixants sobre els aspectes més rellevants de la guerra que va posar fi a les institucions de govern catalanes. Personatges, mapes, plànols, setges, repressió i memòria històrica d'aquells esdeveniments.

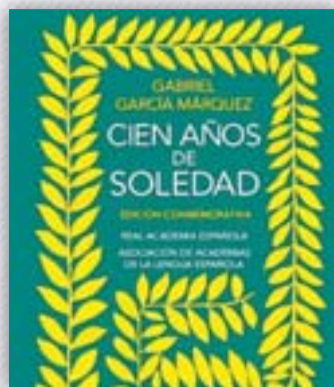
Reserva el teu exemplar:
93.315.48.68
edicionsfacsimils@editorialbase.com
http://www.editorialbase.cat/lilibres/354

Codi promocional:
ARA1714MG

ELECCIONS 27-S

Digue'm què t'agrada

Inés Arrimadas tria 'Cien años de soledad', de Gabriel García Márquez

Clàssica, però lleugerament transgressora. Creadora de noves realitats (per exemple, quan defensa el trilingüisme a les escoles). Aquest petit esbós d'Inés Arrimadas, candidata de Ciutadans, encaixaria també amb la descripció de *Cien años de soledad*, la novel·la amb què Gabriel García Márquez va fer història. El premi Nobel de literatura va publicar-la l'any 1967 a l'Amèrica del Sud i, gairebé mig segle després d'aparèixer, Arrimadas admet que és una de les lectures que l'ha fascinat més (fa tres anys Joan Herrera escollia aquest mateix llibre durant la campanya electoral).

Podem aventurar un paral·lelisme un pèl apocalíptic entre l'argument de la novel·la de García Márquez i el present de Catalunya. Al llibre, el José Arcadio, l'home que inicia el llinatge dels Buendía, edifica la ciutat de Macondo amb bones intencions: és un líder nat, però al final de la seva vida la bogeria s'apodera d'ell. Un dels seus néts, l'Arcadio, comença sent un professor pacífic i acaba convertit en dictador. Jordi Pujol -que des de fa poc més d'un any surt poc del pis de General Mitre- podria ocupar el lloc del primer Buendía. Mas estaria en el difícil lloc del professor pacífic que, empès per la megalomania, té un final perillós. No sabem què passarà a Catalunya durant les pròximes quatre generacions: a la novel·la de García Márquez, Macondo acaba destruïda, i l'últim Buendía -que neix amb cua de porc- és devorat per un exèrcit de formigues.

JORDI NOPCA

■ El 'Wall Street Journal' diu que no hi haurà 'corralito'

El diari nord-americà *Wall Street Journal* (WSJ) sosté, en una anàlisi que firma el periodista David Román, que els bancs catalans tenen garantit l'accés al crèdit del Banc Central Europeu (BCE) fins i tot en cas que Catalunya arribés a quedar fora de la zona euro en proclamar la independència. Defensa que la "clau" és que tant CaixaBank com el Banc Sabadell podrien tenir un "tracte de favor" des del moment que tenen llicències bancàries per operar almenys en un país de la UE. I aquests dos bancs la tenen almenys a Espanya. En canvi, el setmanari *The Economist* assegurava en la seva edició d'ahir que Europa "no està preparada per a un enfrontament secessionista" entre Catalunya i la resta de l'Estat. "Tot i que una negociació podria evitar-ho, els separatistes difícilment acceptaran res menys que un referèndum com cal", adverteix el setmanari en l'edició d'aquest divendres. La majoria dels principals mitjans de comunicació internacionals estan pendents de què passarà el 27-S.

ELS PROCESSOS INDEPENDENTISTES

La independència en perspectiva històrica

Des del 2012 les mobilitzacions de ciutadans de Catalunya per reclamar la independència han sigut constants i multitudinàries. A la foto, el Fossar de les Moreres l'Onze de Setembre del 2014. XAVIER BERTRAL

Un centre de poder propi des d'on governar-se millor

La secessió arriba si la metròpoli no satisfà demandes territorials

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Què hi ha darrere l'afany de les 13 colònies nord-americanes per separar-se de l'Imperi Britànic, o de Cuba per separar-se de l'Imperi Espanyol, o de Noruega per separar-se de Suècia, o d'Algèria per separar-se de França, o de Lituània per separar-se de l'URSS? No és una qüestió amb una resposta senzilla, ni amb una única resposta, però després de repassar durant aquestes darreres setmanes un seguit de processos independentistes es pot aventurar alguna conclusió.

D'entrada, i per fer-ho simple, de nacionalisme n'hi ha de dos tipus: el que emana de l'estat -el que sigui- i la seva metròpoli, també dit patriotisme, i el que sorgeix a la seva perifèria. Aquest darrer apareix per un motiu molt concret: els habitants d'aquest territori no veuen satisfetes les seves demanes (socials, culturals, econòmiques...) per les decisions de la capital que els governa.

En algunes regions, potser es compta amb un passat, una llengua o una cultura que configuren un nacionalisme (el bretó, el cors o el gal·lès, per exemple) que atrau un nombre de seguidors però que no apel·la a la majoria perquè aquesta

sent que l'estat on viu sí que satisfà les seves expectatives de present i de futur. Per això no es veu la necessitat de bastir un projecte alternatiu per canviar la situació.

En altres casos, però, el nacionalisme perifèric qualla i esdevé hegemònic. I ho fa sempre a partir d'una ciutat que s'erigeix com a nou centre de poder i, per tant, de contrapoder a la metròpoli. Aquesta ciutat no en té prou acollint delegats de l'estat, decidint sobre determinades qüestions o fins i tot legislant en algunes matèries. Ho vol tot. És obvi que darrere d'aquesta voluntat hi ha l'inte-

rès d'unes elits per tenir més poder, però sobretot hi ha el convenciment estès entre la ciutadania que, des d'aquesta urbs, es donarà una resposta més adequada a les demandes dels habitants d'aquest territori.

Quan una majoria substancial dels habitants d'aquesta perifèria es convenç que cal canviar la metròpoli (Londres, Madrid, Estocolm, París, Moscou) per una de pròpia (Washington, l'Havana, Oslo, Alger, Vínus) és en va cercar d'on prové el convenciment, qui i com l'ha instigat, i si és acurat o no. Quan el gruix de la ciutadania d'una regió vol ser governada des d'un centre de poder propi provar de revertir la situació és inútil i és absurd fer-ho amb violència.

Malgrat tot, la metròpoli té una opció d'evitar la secessió si en el trànsit d'un estadi a un altre aconsegueix acomodar les demandes de la població insatisfeta. D'altra manera, és només qüestió de temps l'aparició d'un nou estat.

Una qüestió de benestar

En essència, doncs, el que es valora quan se sospesa la possibilitat de la independència és el resultat del balanç entre romandre sota el govern de la metròpoli i maldar per canviar les situacions insatisfetores des dins o, per contra, optar per un nou centre de poder amb l'expectativa que des d'aquest el territori es pugui governar millor. ■

REVERTIR EL PROCÉS EMANCIPADOR

Excepte en el cas molt particular de la reunificació d'Alemanya, el món encara no ha vist demandes per revertir els processos d'independència i cessions de part o tot el poder a l'antiga metròpoli. A Praga i Bratislava ha sorgit el moviment Txecoslovàquia 2018 per celebrar un referèndum sobre la reunificació de Txèquia i Eslovàquia. Caldrà esperar per saber si són els primers.